

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету суспільних наук
Остапчук Ю.О.
« _____ » _____ 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород – 2022

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Соціологія праці**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **054 Соціологія** освітньої програми «**Соціологія**».

Розробник: Варга Наталія Іллівна, доцент, доктор соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи.

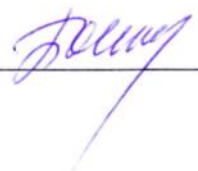
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	3	3
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання:	6	5
аудиторних – 4	Лекції:	
самостійної роботи студента – 4.5	40	10
	Практичні (семінарські):	
	26	6
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	69	119

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Соціологія праці» – сформувати основи знань про походження, суть і функції праці та дослідження соціально-трудоких відносини в сфері праці. Завдання курсу: ознайомити з витокami соціології праці у контексті становлення світової соціології; розглянути основні етапи розвитку соціологічного знання праці, представити основні сучасні школи дослідження проблем соціології праці; аналізувати соціальний характер праці, ставлення людини до праці та задоволеність працею як показник ставлення до праці; дослідити ціннісні орієнтації людей, мотивації та стимулювання працівників, соціальний контроль як регулятивний процес трудової поведінки, трудову адаптацію та мобільність, роль та значення трудового колективу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в студентів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності (СК):

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК08. Здатність використовувати інтернет-ресурси, статистичну інформацію для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

СК13. Здатність до вироблення та застосування комунікативних стратегій в рамках міжособистісної взаємодії, управлінської діяльності в умовах невизначеностей.

СК15. Здатність прогнозувати та вирішувати конфліктні ситуації на різних рівнях суспільних відносин.

СК16. Здатність до адаптації та професійного реагування на виклики соціальних трансформацій.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.	РН06
Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.	РН10
Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.	РН13
Проводити пошук ефективних засобів використання соціальних механізмів регулювання соціальних, політичних, економічних, освітніх, етнокультурних процесів методом проведення соціологічних досліджень.	РН19
Здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення потреб соціального управління, спираючись на сучасні знання та соціальні технології.	РН23

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Економічна соціологія»:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Вміти ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення професійних задач в сфері праці і зайнятості.	РН06
Вміти володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів в сфері праці і зайнятості населення.	РН10
Вміти використовувати наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності в сфері праці, ідентифікувати,	РН13

формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід в сфері зайнятості населення.	
Вміти проводити пошук ефективних засобів використання соціальних механізмів регулювання соціально-економічних процесів методом проведення соціологічних досліджень в сфері праці і зайнятості населення.	PH19
Вміти реалізовувати і здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення потреб соціального управління, спираючись на сучасні знання та соціальні технології в сфері праці і зайнятості населення.	PH23

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік; презентація результатів виконаної індивідуальної /групової роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма поточного контролю: доповідь на практичних заняттях

Форма модульного контролю: контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: залік

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
12	12	14	12		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	T9	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
практичні заняття, доповідь з презентацією	4	20	9	45
есе	1	25		
реферат	1	5	1	5
модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з тестових завдань та запитання описово-аналітичного характеру.

Тестові завдання покликані оцінити знання з тематичної проблематики модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від орієнтування у тематичному матеріалі по тестах, дане завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 30 балів.

Запитання має на меті оцінити обізнаність здобувача з програмовим матеріалом. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у матеріалі теоретичних питань, ця частина завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінена у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певним помилками;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання за програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

– виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Історія становлення і розвитку соціології праці як науки. Причини виникнення соціології праці. Основні етапи розвитку соціології праці. Розвиток і формування основних наукових підходів і шкіл до розуміння поняття «праця».

Тема 2. Соціологія праці як наукова дисципліна. Предмет соціології праці. Праця як самостійний соціальний організм. Основна проблематика соціології праці. Основні категорії, якими оперує дисципліна.

Тема 3. Організаційні утворення в сфері праці. Структура організаційних утворень: професійно-кваліфікаційна, функціональна, демографічна та соціально-психологічна. Згуртованість як найважливіша соціологічна характеристика об'єднань в сфері праці. Поняття соціально-психологічного клімату. Критерії класифікації трудових колективів: критерій власності, критерій видів праці, організаційні зв'язки, час існування тощо.

Тема 4. Адаптація в сфері праці. Поняття адаптації. Соціальна адаптація і як взаємодія людини із соціальним середовищем. Види адаптації: професійна, організаційна, адаптація до загальнокультурних і специфічних норм і цінностей, соціально-психологічна, матеріально-побутова адаптація, дезадаптація. Стадії трудової адаптації: ознайомлення, пристосування, асиміляція, ідентифікація.

Модуль 2

Тема 5. Мотивація та стимулювання праці. Визначення понять “потреба”, “інтерес”, “цінність”, “мотив” і “мотивація”. Види мотивів трудової діяльності: домінуючі та фонові, рангові, реальні, демонстративні та захисні. Змістовні теорії мотивації: ієрархія потреб за А.Маслоу, модель Д.Мак-Клелланда. Процесуальні теорії мотивації: теорія очікувань та теорія справедливості. Поняття стимулювання праці. Матеріальне стимулювання та матеріальні стимули: грошові та негрошові. Заробітна плата та її функції.

Тема 6. Конфлікти в сфері праці. Поняття конфлікту в сфері праці. Класифікація, причини поширення і виникнення. Лідерство і керівництво. Механізми попередження і способи врегулювання.

Тема 7. Поняття зайнятості. Основні види зайнятості. Гнучка зайнятість. Підприємництво як вид самозайнятості. Нерегламентована зайнятість та її види. Зайнятість у домашньому господарстві.

Тема 8. Трудові ресурси ринку праці в Україні: соціальні характеристики. Соціальна структура ринку праці в Україні. Формування трудових ресурсів. Пошук оптимальної професійної структури населення. Безробіття: причини поширення і способи врегулювання.

Тема 9. Методи вивчення ринку праці і зайнятості. Опитувальні методики. Метод спостереження. Особливості використання якісних методів дослідження в сфері праці. Використання вторинних даних.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Форма навчання: денна					Форма навчання: заочна						
	усього	у тому числі				усього	у тому числі					
		лекції	практичні	лабораторні	індивід.		самот.	лекції	практичні	лабораторні	індивід.	самот.
Модуль 1												
Тема 1. Історія становлення і розвитку соціології праці як науки	11	4	2			5	11	1	1			9
Тема 2. Соціологія праці як наукова дисципліна	15	4	2			9	15	1	1			13
Тема 3. Організаційні утворення в сфері праці	15	4	2			9	15	1	1			13
Тема 4. Адаптація в сфері праці	15	4	2			9	15	1	1			13
Модульна контрольна робота	2	2	0			0	2	0	0			2
Разом за модуль	58	18	8			32	58	4	4			50
Модуль 2												
Тема 5. Мотивація та стимулювання праці	15	4	4			7	15	1	0			14
Тема 6. Конфлікти в сфері праці	15	4	4			7	15	1	1			13
Тема 7. Поняття зайнятості	13	4	2			7	13	1	0			12
Тема 8. Трудові ресурси ринку праці в Україні: соціальні характеристики	15	4	4			7	15	1	0			14
Тема 9. Методи вивчення ринку праці і зайнятості	17	4	4			9	17	2	1			14
Модульна контрольна робота	2	2	0			0	2	0	0			2
Разом за модуль	77	22	18			37	77	6	2			69
Разом	135	40	26			69	135	10	6			119

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія становлення і розвитку соціології праці як науки	2	1
2	Соціологія праці як наукова дисципліна	2	1
3	Організаційні утворення в сфері праці	2	1
4	Адаптація в сфері праці	2	1
5	Мотивація та стимулювання праці	4	0
6	Конфлікти в сфері праці	4	1
7	Поняття зайнятості	2	0
8	Трудові ресурси ринку праці в Україні: соціальні характеристики	4	0
9	Методи вивчення ринку праці і зайнятості	4	1
Разом		26	6

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія становлення і розвитку соціології праці як науки	5	9
2	Соціологія праці як наукова дисципліна	9	13
3	Організаційні утворення в сфері праці	9	13
4	Адаптація в сфері праці	9	13
	Модульна контрольна робота	0	2
5	Мотивація та стимулювання праці	7	14
6	Конфлікти в сфері праці	7	13
7	Поняття зайнятості	7	12
8	Трудові ресурси ринку праці в Україні: соціальні характеристики	7	14
9	Методи вивчення ринку праці і зайнятості	9	14
	Модульна контрольна робота	0	2
Разом		69	119

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Вакуленко С.М. Соціологія праці: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 262 с.
2. Варга Н.І. Економічне самозабезпечення студентів Центрально-Східної Європи (на основі соціологічного дослідження). Тези доповідей 4-го конгресу соціологічної асоціації України «Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві» (Харків, 28-29 жовтня 2021 р.). Харків: Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, 2021. С.234-236
3. Варга Н.І. Інституціоналізація соціальних практик неформальної зайнятості населення в транзитивному суспільстві: монографія. Ужгород: ТОВ «РІКУ», 2020. 288 с.
4. Гетьманенко Ю.О., Кушнарєнко О.П. Вплив глобалізації на розвиток ринків праці країн: міграційний дискурс. Ринок праці і зайнятість населення. 2020. №1. С.20–25
5. Кулицький С. Проблеми розвитку ринку праці в Україні. Україна: події, факти, коментарі. 2017. № 21. С.56–69
6. Лукашевич М.П. Соціологія праці: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2004. 440 с.
7. Лукашевич М.П. Лукашевич О.М. Шандор Ф.Ф. Соціологія економіки: підручник. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 294 с.
8. Огарєнко В.М., Малахова Ж.Д. Соціологія праці: навчальний посібник, Запоріжжя: Гуманітарний університет ЗІДМ, 2005. 218 с.
9. Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.
10. Перепельчук Т.В. Соціологія праці: навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, ротاپрінт, 2011. 234 с.
11. Праця України у 2021 році: стат. збірник. Київ: Державна служба статистики. 2022. 281 с.
12. Сульженко Л.С. Організація роботи дистанційних працівників в умовах коронавірусної пандемії. Ринок праці і зайнятість населення. 2020. №2 С.50–55
13. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір / За ред. М.О.Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.

14. Український ринок праці: імперативи та можливості змін: колективна монографія / за наук. ред. І.Л. Петрової, В.В. Близнюк; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Електронні дані. Київ, 2018. 356 с.

Додаткова література

1. Галузеві соціології в умовах глобальних змін і суспільних трансформацій / упоряд. А.О.Петренко-Лисак, В.В.Чепак. Київ: Каравела, 2017. 307 с.
2. Лукашевич М., Туленков М., Яковенко Ю. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій: підручник. Київ: Каравела, 2017. 544 с.
3. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2004. 464 с.
4. Незадекларована праця в Україні: характер, масштаби та шляхи її подолання. Проект ЄС-МОП, квітень 2018 р. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/projectdocumentation/wcms_630069.pdf
5. Пилипенко В.Є., Вишняк О.І., Куценко та ін. Спеціальні та галузеві соціології: навчальний посібник. Київ: Каравелла, 2003. 304 с.
6. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2004. 480 с.
7. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О.І.Пташник-Середюк, С.А.Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с.